Verslag

Datum **Maandag 9 februari 2026**
Tijd **13.00 – 14.00 uur**
Locatie **Artis, A uarium ebouw**
Genodigden [redacted] **(externe adviseur Artis)** [redacted] **(Artis)** [redacted] **(OD NZKG),** [redacted] **(gemeente Amsterdam)**

Het doel van het gesprek is volgens Artis om met elkaar af te spreken welke route gekozen wordt m.b.t. het tijdelijk niet terugbrengen van het Diorama en welke risico's/ aandachtspunten hier nog bij zijn. Volgens de OD was al eerder besproken dat voor het tijdelijk niet terugbrengen van het Diorama een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd. Dit gesprek is bedoeld om gezamenlijke afspraken te maken.

Artis:

- Artis wil een kunstwerk realiseren op de plaats waar voorheen het diorama aanwezig was.
  Dit kunstwerk ziet op de diepzee, zijnde een deel van de natuur dat voor de bezoekers van Artis nu niet bereikbaar is, net als ten tijde van de realisatie van het diorama de duinen niet bereikbaar waren voor de toenmalige bezoekers.
- Artis wil zekerheden, want de opening van het gebouw staat voor juni 2026 gepland. Artis wil op korte termijn starten met realisatie van het (kostbare) kunstwerk.
- Artis vraagt zich af of het mogelijk is om een en ander met een gedoogbeslissing te regelen. Welke mogelijkheden zijn er anders om de wijziging van de vergunning vlot te laten verlopen die de uitvoering niet in de weg staan?

Omgevingsdienst:

- In de omgevingsvergunning van *05 november 2021 (OLO 6238435) en 21 december 2023* (*(OLO 6238435, verleend)* is o.a. het volgende voorschrift opgenomen: *"Het diorama moet worden teruggebracht met het doek en duinlandschap, met de driedimensionale opname van de opstelling als uitgangspunt."*[1]
  Op dit moment wordt nog niet aan het voorschrift voldaan. Zolang hier geen sprake van

[1] Onder zaaknummer Z2021-C004679 (OLO 6238435, verleend 05-11-2021)
Dit diorama is een zeldzaam exemplaar en van bijzonder hoge cultuurhistorische waarde. Door de verwevenheid met het gebouw is het ook van hoge monumentale waarde als interieurensemble van gebouwgebonden collectieonderdelen. Het diorama past in de traditie van Artis en natuureducatie. Deze rijke geschiedenis is zeer waardevol. Uitgangspunt voor het herbouwen van het diorama zou het doek met een duinlandschap moeten zijn. Deze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De manier waarop de natuur getoond wordt zou kunnen met gebruik van moderne middelen, maar de historie moet te ervaren blijven. Voor de wijze van verlichting zijn aanpassingen mogelijk.
Onder zaaknummer Z2023-000985 (- verleend 21 december 2023)
Als voorwaarde is daarom in de vergunning opgenomen dat het diorama moet worden teruggebracht met het doek en duinlandschap, met de driedimensionale opname van de opstelling als uitgangspunt. Aanpassingen zijn hierbij mogelijk. Een smaller uitzichtplatform in de rondgang van de rotonda kan als aanpassing worden toegevoegd.
Het voorgestelde (oorspronkelijk) vloerniveau blokkeert het terugbrengen van het vanwege asbestsanering verwijderde Diorama namelijk niet. (...) De voorwaarden op de verleende vergunning voor het terugplaatsen van het Diorama blijven staan."

is, kan de omgevingsvergunning niet worden gereed gemeld. Het gebouw mag dan ook niet in gebruik worden genomen.
- Voor het wijzigen van het voorschrift is het nodig dat Artis z.s.m. een aanvraag omgevingsvergunning indient die zowel het tijdelijk niet terugplaatsen van het diorama als het tijdelijk dichtzetten van de ramen (op de positie van het voormalige raam) omvat.
- Een gedoogbeslissing is juridisch niet houdbaar, aangezien niet aan de voorwaarden daarvoor wordt voldaan; zowel gedoogbeslissing als omgevingsvergunning worden gepubliceerd.
- De vergunning zal direct in werking treden mits de wijzigingen zien op de afgesproken omkeerbare werkzaamheden: het diorama wordt tijdelijk niet teruggeplaatst, het tijdelijke kunstwerk wordt in de rotonda geplaatst zonder dat het monument aangetast wordt en de ramen worden dichtgezet met reversibele platen (nu al gebeurt zonder omgevingsvergunning).
- Zolang de bezwaartermijn nog niet is afgelopen, is het starten met de werkzaamheden op eigen risico. Er kan nog een voorlopige voorziening worden ingediend, die er mogelijk toe leidt dat de werkzaamheden (tijdelijk) moeten worden gestaakt.

Monumenten:
- M&A kan positief adviseren op het verzoek van Artis om het terugplaatsen van het diorama tijdelijk uit te stellen voor een periode van 20 jaar;
- Voorstel van M&A: een termijn van 20 jaar is redelijk voor het tijdelijke niet-terugplaatsen van het diorama omdat dergelijke termijnen ook worden gehanteerd voor het restaureren van schilderijen.
- De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Commissie Omgevingskwaliteit (COK) moeten advies uitbrengen op de nog aan te vragen omgevingsvergunning. Mocht dit een negatief advies zijn, kan het college van burgemeesters en wethouders van de gemeente Amsterdam besluiten af te wijken van het advies en besluiten om alsnog een omgevingsvergunning te verlenen.

Afspraken:
- Artis dient z.s.m. een aanvraag omgevingsvergunning in voor het wijzigen van het voorschrift van de eerder aan Artis verleende omgevingsvergunningen, voor het tijdelijk (20 jaar) niet terugplaatsen van het diorama en het dichtzetten van de ramen.
- Het dichtzetten van de ramen van de rotonda is nog niet vergund; Artis neemt deze gelijk mee in deze aanvraag. De bestaande situatie is de laatste, reeds vergunde situatie. De nieuwe situatie is de gerealiseerde situatie met dichtgezette ramen. Artis stelt een aanbiedingsbrief op en verwijst hierbij naar de reeds verleende omgevingsvergunningen.
- Voordat het gebouw in gebruik kan worden genomen, moet de gereedmelding worden gedaan. Deze gereedmelding moet uiterlijk vier weken voor ingebruikname worden gedaan.
- Als het kunstwerk er na 20 jaar nog staat, is er voor Artis de mogelijkheid om opnieuw een vergunning aan te vragen om terugplaatsing van het diorama uit te stellen. Dan zal opnieuw moeten worden beoordeeld door de gemeente of dat verzoek kan worden ingewilligd.

- De OD NZKG informeert de RCE informeren of voor de gewijzigde aanvraag omgevingsvergunning een advies van de RCE nodig is. RTIS zal haar contactpersonen bij de RCE ook informeren.
- Het Diorama wordt volgens de onderstaande voorwaarden opgeslagen, zoals afgesproken tussen de gemeente Amsterdam en Artis:

  1. Opslag van het Diorama

     Het Diorama wordt sinds de constatering van asbest bewaard bij Helicon Conservation Support B.V., in een daartoe geschikte, geklimatiseerde en hoogwaardige opslagomgeving die is gericht op duurzaam behoud van cultureel erfgoed.

     ARTIS verklaart dat het Diorama onder deze of vergelijkbare condities zal worden behouden bij Helicon of een soortgelijke professionele aanbieder en draagt hiervoor de kosten;

  2. Betrokkenheid bevoegd gezag / M&A bij tentoonstelling of uitleen

     ARTIS zal het Diorama niet uitlenen, verplaatsen of elders tentoonstellen – tijdelijk of permanent – zonder voorafgaande goedkeuring van het bevoegd gezag;

  3. Gebruik van de rotonde

     Zolang het Diorama is opgeslagen, zal ARTIS de rotonde van het ARTIS-Aquarium op een wijze gebruiken die zich niet verzet tegen de mogelijkheid van toekomstige terugplaatsing van het Diorama. Eventuele aanpassingen in de ruimte zijn altijd omkeerbaar.;